

El passeig de Canalejas

El 12 de novembre de l'any 1912, José Canalejas Méndez, president del Consell de Ministres, era assassinat a la Puerta del Sol de Madrid per l'anarquista Manuel Pardiñas, que un cop comesa la seva acció va suïcidar-se allà mateix. L'endemà, l'Ajuntament de Girona es reunia en ple extraordinari per tractar el succés, i el regidor Martorell proposava que «el nombre de Canalejas se tenga presente para darlo a una de las nuevas calles del Ensanche». El pla d'Eixample d'Eugeni Campionch, aprovat el 1897, havia començat a aplicar-se i el primer fet visible havia estat l'enderrocament de les muralles, culminat l'any 1911. No era, doncs, estrany que es pensés en l'Eixample, on havien d'anar-se formant nous carrers, per perpetuar el nom de Canalejas.

Però la proposta va quedar, de moment, morta. Un any després de la mort de Canalejas, el regidor Frederic Bassols la va recordar en el ple del 24 d'octubre de 1913, i va proposar que el nom es donés al passeig que començava a prendre forma entre el Coliseo Imperial i el riu. Tampoc en aquesta ocasió la proposició no fou recollida pel Consistori, encara que sí a nivell popular, ja que a la façana del Coliseo Imperial va aparèixer un rètol pintat a mà on es llegia «Rambla de Canalejas», rètol que va durar molts anys.

EL COLISEO I EL PONT

El Coliseo Imperial havia estat construït, segons plànols de l'arquitecte Martí Sureda, l'any 1909, i inaugurat per Fires d'aquell mateix any a l'indret on des de 1903 havia funcionat un barracó de projeccions cinematogràfiques conegut amb el nom d'«El Paralelo». L'edifici del Coliseo començà a configurar, amb la seva paret lateral, el que havia de ser el passeig de Canalejas, entre la plaça de la Independència i el terraplè del tren. L'Ajuntament va fer la balustrada prop del riu al mateix temps que es construïa el pont d'en Gómez, també conegut com de la Creu Blanca.

El pont d'en Gómez porta el nom d'un pintoresc personatge

que va casar-se amb la pubilla del propietari de les cases que donen al carrer Calderers, i en cedir els baixos d'una a l'Ajuntament per permetre el pas del pont, va establir com a única condició que portés el seu nom.

El personatge en qüestió era un gitano que es deia Miguel Gómez. Els amos de la caldereria Casals tenien una filla geperudeta que no sabien com casar i van haver d'acceptar el que fos. Així en Gómez va passar de gitano a nou ric i va fer-se dir a partir d'aquell moment don Miguel Gómez, per no malaguanyar cap lletra. Va passar a administrar els béns de la seva muller i heretà la caldereria i les finques propietat dels sogres. Així fou com va poder donar el seu nom al passatge i al pont.

L'altre nom de la Creu Blanca amb què és conegut el nom es deu a la farmàcia que hi ha al passatge, i que tenia una gran creu de color blanc pintada a la façana que dona a l'Onyar, creu que, com tants altres rètols interessants, ha desaparegut amb la pintada de coloraines que s'ha realitzat l'any darrer en aquelles façnes i que ha fet desaparèixer moltes senyes d'identitat gironines.

El pont d'en Gómez fou considerat en el seu moment una agosarada obra d'enginyeria. El projecte porta data del 29 de setembre de 1914 i va quedar acabat el setembre de 1916. Realitzat amb formigó armat i amb un sol arc, el disseny és de l'arquitecte Martí Sureda, el mateix que havia projectat el veí Coliseo Imperial. El dia de la inauguració, l'alcalde va haver de passar el primer per demostrar a tothom que el pont era consistent.

LA XURRERIA I LA COPA

Acabat ja el pont i la barana del passeig, l'Ajuntament va procedir finalment a la formalitat de donar-li el nom de Canalejas, fet que es va produir en el ple municipal del 20 d'abril de 1917, essent alcalde Frederic Bassols, el regidor que l'octubre de 1913 ja havia fet la proposició.

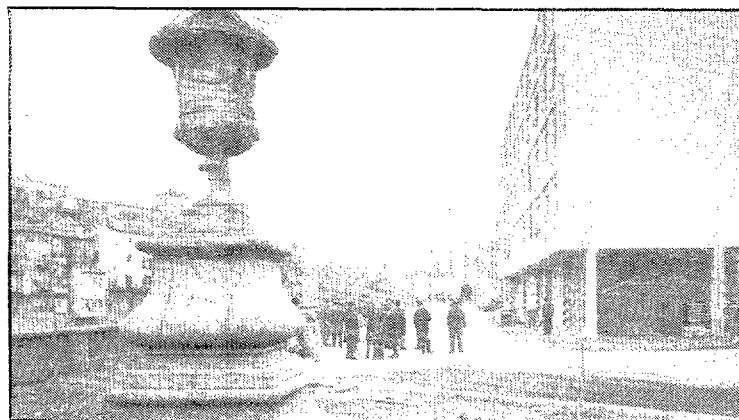
Durant anys va servir bàsicament per posar-hi les xurreries i atraccions de fires que no cabien a la plaça de la Independència durant les Fires de Sant Narcís. Com a record, hi queda encara l'única xurreria de Girona que manté la clàssica barraca a precari en lloc d'instal·lar-se de manera definitiva als baixos d'algun

Una foto històrica: l'arboricidi perpetrat fa una vintena d'anys per realitzar la nova urbanització del passeig Canalejas. La imatge excusa qualsevol comentari (Foto: arxiu de PRESENCIA)

edifici, com han fet d'altres.

Un dels elements més populars del passeig és la Copa. Aquest vas artístic, fet a imitació dels que hi ha al jardí de les Tulleries de París, va posar-se l'any 1924 en uns jardins davant de Correus, d'on va ser retirat el novembre de 1933. Després d'un temps guardat als magatzems municipals va posar-se a l'actual encreuament del passeig de Canalejas amb el de Berenguer Carnicer, i ha servit per donar nom popular a aquest últim, que tothom coneix com al passeig de la Copa.

Una altra foto històrica: les autoritats visiten les obres de la nova urbanització, un cop acabades, i els nous habitatges construïts pel Patronat Provincial. Uns arbres esquitats han substituït la frondositat dels d'antany (Foto: arxiu d'imatges de l'Ajuntament de Girona)

LA SARFA I ELS PISOS DE PROTECCIÓ OFICIAL

Els terrenys situats ran del passeig més enllà del Coliseo Imperial eren de propietat municipal. Hi funcionava l'escorxador, per al qual el 1929 es va fer un nou edifici en què van habilitar-se també dependències per als bombers, i els cotxes de morts i els magatzems municipals. Una part, la que dona al passeig de Canalejas, l'Ajuntament va decidir parcel·lar-la i vendre-la, segons acord del 4 d'octubre de 1940, després d'un petit arranjament urbanístic que s'hi realitzà aquell any. Un tros s'ho va quedar la SARFA, que des d'aleshores hi té el garatge dels seus autobusos i que mentre no s'inauguri la nova estació central feta al costat de la de RENFE, hi té també el punt de sortida i arribada de les seves línies de transport públic.

El tros més pròxim a la via del tren no va trobar comprador. Era un lloc desavinent, entre l'escorxador i la via del tren, i per donar-hi utilitat l'Ajuntament hi va projectar un grup d'habitatges subvencionats. El 3 d'agost de 1962 el ple municipal aprovava aquest projecte que el Patronat de l'Habitatge realitzà tot seguit. La inauguració oficial va fer-se el mes de febrer de 1968.

URBANITZACIÓ ACTUAL

Mentre es construïen els pisos va portar-se a terme la urbanització definitiva del carrer tal com és ara. Van fer-se clavegueres i es va pavimentar, juntament amb els altres carrers de l'entorn

de l'escorxador. El tràmit de recepció definitiva d'aquestes obres —que habitualment es formalitza al cap d'uns mesos d'acabades, per tal de deixar transcórrer un període de garantia— va realitzar-se el 7 de febrer de 1969. Aquestes obres d'urbanització van suposar, entre altres coses, que fossin talats tots els arbres que hi havia plantats al passeig, i que se n'hi plantessin de nous. La frondositat dels antics va deixar pas al desneriment dels nous. Ara, quasi vint anys després, comencen a fer goig. Cal esmentar que amb anterioritat a la urbanització realitzada els anys seixanta, s'hi havia fet ja un arranjament urbanístic l'any 1940, per iniciativa de l'alcalde Albert de Quintanas.

La última transformació important registrada en el passeig Canalejas va ser l'enderrocament de l'antic edifici del Coliseo Imperial, el desembre de 1980, per tal de fer-hi un nou edifici adaptat a l'estil dels del la plaça de la Independència. Als baixos s'hi va deixar un nou local cinematogràfic, que porta el mateix nom de l'antic i que fou inaugurat el 22 de desembre de 1982. Els pisos fets a sobre han estat acabats, per la banda del passeig de Canalejas, fa ben pocs mesos.

Finalment esmentem, com a novetats importants, que el mes de febrer de 1981 l'Ajuntament va encarregar a una empresa privada la restauració de la barana del passeig, que era molt malmesa i plena de pedaços, i que actualment s'hi està procedint al canvi de l'enllumenat. Uns artístics fanals de foneria, d'estil

vuitcentista, substituïran els més impersonals posats als anys seixanta. L'acord d'aquest canvi el va prendre la Comissió Municipal Permanent el 31 de maig de 1984, en la qual es decidí comprar, amb un pressupost de 1.930.641 pessetes nou fanals de foneria, set braços de tipus vuitcentista i setze fanals model «Gran Via».

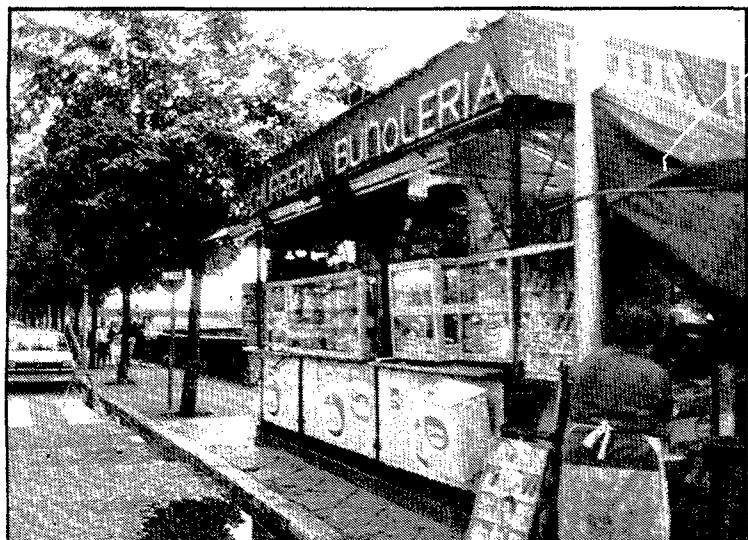
JOSÉ CANALEJAS

José Canalejas i Méndez va néixer al Ferrol el 1854 i va morir, com hem dit, a Madrid, el 1912. S'inicià en la política en el partit republicà, però aviat passà al partit liberal, en què va mantenir-se tota la seva vida i en què representà l'ala més progressista. Diputat des de 1881, ocupà diversos ministeris en successius governs liberals, i la presidència del Congrés dels Diputats el bienni 1905-1906. El 1910 accedí a la presidència del Consell de Ministres, càrrec en què el sorprengué la mort.

Defensà i practicà una política progressista en temes socials, militars i religiosos i autonòmics. Ell fou qui presentà a les Corts el projecte de Llei de Mancomunitats que possibilità, el 1914, la constitució de la Mancomunitat de Catalunya.

Va estar a la ciutat de Girona, en una ocasió, el 31 de març de 1896, per participar en un miting electoral al Teatre Municipal a favor del candidat a diputat a Corts per Girona, Herrero. Va allotjar-se a l'Hotel dels Italians.

J. Fabre

La xurreria, relíquia que recorda que aquest era el lloc on fa anys es posaven les parades de Fires (Foto Rafael Bosch)